

דברי יו"ר הארגון

ערב טוב כבוד ראש העיר יהוד-יעלה מקליס, נציגי העירייה, זבולון אורלב – ח"כ ושר לשעבר, כבוד ראש העיר ביאליסטוק פרופסור טאדאוס טרוסקולאסקי, סגנו פרמיסלאב טושלינסקי, מנהל לשכתו ד"ר יאצק בז'וז'ובסקי, מגדלנה קוקולה נציגת השגרירות הפולנית, והקהל הנכבד, יוצאי ביאליסטוק והסביבה לדורותיהם.

שמי רון לונדון, נולדתי ומתגורר בקרית ביאליסטוק ומתחילת השנה אני מכהן כיושב ראש ארגון יוצאי ביאליסטוק והסביבה. בהזדמנות זאת אני רוצה להודות לקודמי בתפקיד מר יעקוב כגן על שנים רבות של שירות מסור למען הארגון, ולאחל לו בריאות ואושר. המון תודות גם לבני משפחתי שלאורך השנים היו תמיד עזר לצדו במילוי התפקיד.

תודות למנחת האירוע מרים דוד, לחברי הוועד ולכול העוסקים במלאכה שבעשייתם הברוכה אפשרו לטכס זה להתקיים, כולל בני נוער מ"הצופים", "בני עקיבא" ומתנדבים רבים אחרים שנרתמו למשימה. תודה מיוחדת ל"זקן השבט" זאב בלגלי על תרומתו הענקית והמתמשכת לארגון במשך עשרות בשנים.

אנו מציינים היום 79 שנים למרד גטו ביאליסטוק ולחיסולו, ומעלים את זכרה של הקהילה היהודית המפוארת בעיר ביאליסטוק וסביבותיה אשר הושמדה כמעט לחלוטין בשואה. (מתוך כ-200,000 יהודי מחוז ביאליסטוק ניצלו כ-1000 בלבד).

כמו יום הזיכרון הלאומי לזכר השואה, גם לעצרת זיכרון זו שני מרכיבים: האחד-הנצחת ה**נספים** והשני- הנצחת **גבורתם וגבורת הניצולים**.

אתאר בקצרה את אירועי השואה והחורבן בביאליסטוק: ערב המלחמה היו בעיר כ- 50,000 יהודים.

מיד עם כניסתם לעיר ב-27.6.1941 טבחו הנאצים כ-7000 יהודים (מתוכם כ-1000 כלאו ושרפו חיים בתוך בית הכנסת הגדול). חודש בלבד לאחר מכן הקימו גטו במתחם קטן בעיר ולתוכו דחסו בתנאים לא אנושיים את יתר 43,000 יהודי העיר. הגטו התקיים במשך כשנתיים מאחד לאוגוסט 1941 ועד לחיסולו בספטמבר 1943. שני תאריכים חשובים מופיעים בכרונולוגיה של הגטו:

- חמישה לפברואר 1943 – משלוח ראשון של כ-15,000 מתושבי הגטו למחנות השמדה (בעיקר טרבלינקה ואושוויץ).
- שישה עשר לאוגוסט 1943- תחילת המרד בגטו, שנמשך 10 ימים. עם שכוך הקרבות חודשו המשלוחים (אקציות) והגטו הושמד כליל.

מבין שני התאריכים הנ"ל בחרנו לקיים את עצרת זיכרון זו סמוך לתאריך פרוץ המרד, מתוך הרצון להדגיש את מרכיב ה**גבורה**. (בביאליסטוק פולין מקיימים טכסים בשני התאריכים).

קשה לתפוש ולעכל את הנתונים היבשים של מספר הנספים והשיטות המצמררות השונות שבהן נרצחו. סיפור אישי של ניצול מעביר לעיתים טוב יותר את תחושת האסון הכבד שקרה ואת גדולת תקומת הניצולים. תמצית של כמה סיפורים אישיים כאלה תשמעו בהמשך הערב בשם מדליקי המשואות.

הגבורה של יהודי ביאליסטוק בתקופת השואה מתבטאת בעיני בכמה אופנים:

- ראשית-**גבורת לוחמי המרד** שהתחולל בגטו, אשר בחרו להילחם על חייהם וכבודם עד הרגע האחרון. ראוייה לציון הנהגתו ההרואית של מפקד המרד מרדכי טננבוים, בחור צעיר בן 27, אשר בכורח הנסיבות צמח במהירות לכדי מנהיג גדול ואמיץ. מתוך כ-300 לוחמים- בודדים הצליחו לברוח מהגטו ולהצטרף לפרטיזנים.
- בנוסף-**גבורת אלה ששמרו על צלם אנוש** בתוך חיי הגהנום בגטו. צריך לזכור שלמרות התנאים הקשים בגטו: הצפיפות הרבה, משטר האימה והרצח, הרעב, הידיעות הקשות על קהילות אחרות שהושמדו וכו'-השתדלו תושבי לקיים במשך שתי שנות קיומו מעין "שיגרה נורמלית" יחסית של עבודה, סדר, ניקיון, שירותי בריאות, בתי ספר ואפילו תרבות. אלה אינם דברים מובנים מאליהם.
- יתר על כן-**הגבורה של הניצולים בכך שקמו מן העפר ושיקמו את חייהם**. הם הצליחו לעמוד בכול התלאות, ולמרות הצלקות שנותרו בגופם ובנפשם הקימו משפחות לאחר המלחמה, גידלו וחנכו דור חדש לתפארת, והשתתפו בבניין הארץ. תקומתם אינה מובנת מאליה. מהם למדנו מהי בחירה בחיים, מהן תקווה, תושייה, התמדה, חכמת חיים ואהבה, מהי היכולת לא להיות מריר למרות כול המר שבחיים ואפילו להישאר אופטימי ולשמור על קורטוב של הומור. כול התכונות הללו מסתכמות בעיני למלה אחת: **גבורה**.

מפעל ההנצחה של נספי ביאליסטוק אינו מסתכם בעצרות זיכרון ובאנדרטאות אבן בלבד. למעשה כל שכונת ביאליסטוק בה אנחנו נמצאים הינה מפעל הנצחה אחד גדול שנבנה בכספי תרומות של יוצאי ביאליסטוק בכול העולם, וייחודו הוא בהיותו אנדרטה חיה ופעילה, שכונה של ניצולי העיר לדורותיהם, עם כול המוסדות הציבוריים הרלוונטיים, כולל היכל הנצחה זה.

מספרם של ניצולי השואה מהדור הראשון הולך ומתמעט עם השנים ולכן מלאכת הקודש של הנצחת הנספים עוברת יותר ויותר לבני הדור השני ואילך. גם בני הדור השני לא חוו חיים רגילים לגמרי. פגעי השואה חלחלו גם אליהם מעצם העובדה שגדלו עם הורים שהתמודדו כל חייהם עם טראומות קשות מהשואה, והתגעגעו למשפחה שאיבדו, עד יומם האחרון. כמו כן כמעט לא הייתה לדור השני משפחה מורחבת- סבא, סבתא, דוד וכו'. גם אני כבן הדור השני חושב לפעמים ממרום גילי כמה חסר וכמה הפסדתי שלא היו לי למשל סבא וסבתא שכילד יכולתי לבקדם מדי פעם, לקבל חיבוק ולהתפנק קצת....דברים שהם כה רגילים ומובנים מאליהם עבור דורות ההמשך.

אני מנצל כאן את ההזדמנות לקרוא לכולכם, יוצאי ביאליסטוק בני כל הדורות, להצטרף אלינו למפעל ההנצחה. חיזקנו לאחרונה את הקשר אתכם באמצעות האמצעים הדיגיטאליים העכשוויים: קבוצת ווטסאפ ארצית, דף פייסבוק ואתר האינטרנט שבהקמה. כול אחד מכם שרוצה להנציח את הסיפור המשפחתי שלו מתקופת השואה מוזמן להעלות אותו על כתב ולשלוח אלינו בקובץ על מנת שנעלה אותו לאתר. בכך ייווצר עם הזמן אתר הנצחה וירטואלי נגיש לכול.

אסיים בהקשר האישי: אבי שמחה לונדון ז"ל נולד וגדל בביאליסטוק. את המלחמה העביר בתנאים קשים בסיביר כחייל בצבא האדום, וכך ניצלו חייו. כשחזר משם הכתה בו ההכרה שנותר יחיד ממשפחתו, בודד בעולם. למרות הבדידות והתלאות שעבר אז, תמיד הזכיר לנו את החצי המלא של הכוס: "בימים הקשים ההם מעולם לא חלמתי שאחיה כ"כ הרבה שנים (נפטר בגיל 97), מוקף במשפחה משלי, בבית משלי, בשכונה לזכר עיר הולדתי ובמדינה משלי. זה הוא ניצחוני".
אכן, זהו ניצחוננו!!

ננצור ונוקיר את הנספים בליבנו ויבנו זכרם לעד !! (יבנו מלשון נין, כלומר: לדורי דורות).